

МІЖНАРОДНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ЄВРОПЕЙСЬКА МЕДИЧНА ШКОЛА»

Кафедра суспільних наук та мовної підготовки

УЗГОДЖУЮ

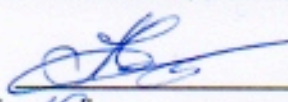
Директор Навчально-наукового
інституту «Європейська медична
школа»

_____ Н. Ю. Литвінова
"26" *серпня* 2021 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри суспільних наук
та мовної підготовки

_____ О. О. Покатілова
"19" *листопада* 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський) рівень
Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність: 222 «Медицина»

2021 рік

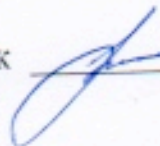
РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет».

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доцент кафедри суспільних наук та

мовної підготовки, кандидат історичних наук

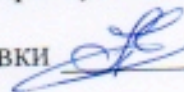
О.В. Булдакова

Робоча програма навчальної дисципліни обговорена та схвалена на засіданні кафедри суспільних наук та мовної підготовки,

протокол № 7 від «19» листопада 2021 р.

Завідувач кафедри суспільних наук та

мовної підготовки

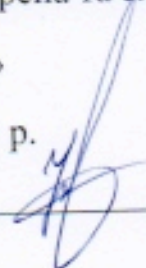
О.О. Покатілова

Робоча програма навчальної дисципліни обговорена та схвалена

директором ННІ «Європейська медична школа»

протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

Директор ННІ «Європейська медична школа»

Н.Ю. Літвінова

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) дипломної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я», спеціальність: 222 «Медицина».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є вивчення основ латинської фонетики та граматики, здобуття необхідної лексичної бази анатомо-гістологічної, клінічної та фармацевтичної термінології.

Опис навчальної дисципліни (анотація). Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмій, що формують профіль фахівця в області медицини. Вивчення дисципліни забезпечує одержання необхідних теоретичних знань та практичних навичок, без яких неможлива робота сучасних фахівців. Знання дисципліни надає можливість підвищити якість сприйняття та оперування необхідною професійною термінологією.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ОКР	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів — 3	Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»	денна форма навчання
		Рік підготовки 1-й
Загальна кількість годин — 90	Спеціальність: 222 «Медицина»	Семестр 1-й
		Практичні заняття 48 год. Самостійна робота 42 год.
Тижневе навантаження: аудиторних — 3 год. самостійна робота студента — 2,5 год.	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Вид підсумкового контролю: диференційований залік

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Латинська мова та медична термінологія» інтегрується з такими дисциплінами, передбаченими навчальним планом підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина», як «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова»,

«Нормальна анатомія», «Історія медицини», «Медична біологія», «Біологічна хімія». Також «Латинська мова та медична термінологія» слугує прикладною дисципліною для оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням, опанування термінології фундаментальних дисциплін («Нормальна фізіологія», «Патологічна фізіологія», «Патологічна анатомія»), а також дисциплін циклу професійної і практичної підготовки («Внутрішня медицина», «Хірургія», «Акушерство й гінекологія», «Дерматологія»), формування навичок виписування рецептів («Фармакологія», «Клінічна фармакологія»).

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. МАТРИЦЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

1.1 **Метою** викладання навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є засвоєння базової професійної термінологічної лексики з елементами нормативної граматики латинської мови, яка є необхідною для роботи за спеціальністю «Медицина». Кінцевою метою є грамотне використання греко-латинських анатоמו-гістологічних, фармацевтичних та клінічних термінів у практичній діяльності фахівця.

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами таких *компетентностей*:

– *інтегральні*: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності лікаря-психолога із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних та клінічних медичних наук, в умовах комплексності та невизначеності;

– *загальні*: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність вчитися і бути сучасно навченим. пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. Навички міжособистісної взаємодії. Здатність працювати автономно. Прихильність безпеці. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. Прагнення до збереження навколишнього середовища. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

– *спеціальні (фахові, предметні)*: вміння збирати інформацію про пацієнта, оцінювати результати лабораторних та інструментальних досліджень, вести медичну документацію, обробляти державну, соціальну та медичну інформацію.

Результати навчання: *знати*: історію розвитку міжнародної латинськомовної медичної термінології (анатомічної, гістологічної, фармацевтичної, психологічної, клінічної), фонетику, елементи граматики і синтаксису латинської мови, базові латинськомовні терміноелементи, терміни, номеноементи, номенклатурні одиниці і їх українські відповідники; *вміти*: читати і перекладати латинськомовні терміни, виконувати граматичний аналіз термінів, лексико-граматичні вправи із засвоєнням медичної латинськомовної лексики, аналізувати та конструювати спеціальні медичні та парамедичні номенклатурні найменування і терміни, відтворювати усно

і письмово сталі медичні вирази, латинськомовні прислів'я, культурологічний матеріал; *вільно оперувати* латинськомовною термінологією, що використовується при збиранні інформації про пацієнта та оцінюванні результатів лабораторних та інструментальних досліджень, веденні медичної документації, обробці державної, соціальної та медичної інформації.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є:

- навчити студентів самостійно орієнтуватись у фонетичних, граматичних та лексичних нормах латинської мови;
- сформувати вміння та навички використання латино-грецьких формантів у медичній термінології;
- створити належну теоретичну основу для засвоєння базової професійної термінологічної лексики з елементами нормативної граматики латинської мови.

1. 3. **Компетентності та програмні результати навчання**, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

Матриця компетентностей

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і проблеми у професійній діяльності в галузі охорони здоров'я за спеціальністю 222 «Медицина», або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні: *ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.*

- знати способи аналізу та синтезу сучасного навчального матеріалу;
- уміти аналізувати й синтезувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення, набувати сучасних знань;
- вміти встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей;
- нести відповідальність за своєчасне набуття нових знань.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- уміти самостійно здобувати нові знання, необхідні для ефективного здійснення навчання і професійної діяльності;
- вміти здійснювати навчальну/професійну діяльність, яка потребує оновлення та інтеграції знань;
- мати здатність ефективно формувати комунікативні стратегії і тактики у процесі навчально-професійної та професійної діяльності;
- нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті в процесі навчання;
- уміти розв'язувати складні задачі й проблеми, які виникають у навчальній/професійній діяльності;
- мати навик зрозумілого й недвозначного донесення власних висновків і пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців;
- нести відповідальність за прийняття рішень у складних і невизначених умовах.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- мати глибокі знання в галузі латинської мови та медичної терміно-логії, розуміти її роль і функції у структурі професійної діяльності;
- уміти займатися професійною діяльністю, яка потребує постійного оновлення та інтеграції знань;
- мати здатність ефективно формувати комунікативні стратегії і тактики в процесі навчально-професійної та професійної діяльності;
- нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

- знати методи застосування знань при вирішенні практичних питань;
- уміти використовувати знання в різноманітних практичних ситуаціях;

- встановлювати зв'язки по вертикалі та горизонталі залежно від практичної ситуації;
- нести відповідальність за своєчасність прийнятих рішень у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність ухвалювати обґрунтовані рішення

ЗК 7. Здатність працювати в команді

- знати методи застосування знань при вирішенні практичних питань;
- уміти використовувати знання в різноманітних практичних ситуаціях;
- вміти встановлювати зв'язки по вертикалі та горизонталі залежно від практичної ситуації;
- нести відповідальність за своєчасність прийнятих рішень у конкретних ситуаціях.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії

- знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки;
- використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії;
- нести відповідальність за вибір, стратегію і тактику комунікації.

ЗК 10. Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово

ЗК 11. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

- мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, які застосовуються в професійній діяльності;
- уміти використовувати інформаційні і комунікаційні технології у професійній галузі, яка потребує постійного оновлення та інтеграції знань;
- вміти використовувати інформаційні і комунікаційні технології у професійній діяльності;
- нести відповідальність за розвиток професійних знань і вмінь.

ЗК 12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

- знати основні правила сучасної етики та деонтології, які сформувалися в Античності й відображені в латинськомовних джерелах;
- уміти використовувати латинськомовні сентенції та доцільно застосовувати їх як засіб зменшення або запобігання негативного емоційного впливу на пацієнта, вуалювання негативної інформації;
- дотримуватися важливих максим спеціальної комунікації як: лаконізм, з огляду на відсутність в українській мові коротких номінацій, і точність висловлювання; зменшення або запобігання негативного емоційного впливу на пацієнта, вуалювання негативної інформації шляхом використання латинськомовних ресурсів;
- нести відповідальність за вибір, стратегію і тактику комунікації.

Спеціальні (фахові, предметні):

ФК 17. Здатність до ведення медичної документації

- вміти готувати річний звіт про особисту виробничу діяльність;
- вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення (карту амбулаторного/стаціонарного хворого, історію хвороби, індивідуальну карту ведення вагітної, обмінну карту, історію пологів, санаторно-курортну карту, листок непрацездатності, документацію для МСЕК тощо);
- уміти використовувати офіційні облікові документи за узагальне-ною формою;
- уміти використовувати стандартні технології на підставі нормативних документів.

Програмні результати навчання:

ПРН 14. : визначати джерело та/або місце знаходження потрібної інформації залежно від її типу; отримувати необхідну інформацію з визначеного джерела; обробляти та проаналізувати отриману інформацію

ПРН 23. : усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень

Результати навчання:

Після опанування дисципліни студент повинен

знати: – коротку історію латинської мови й основні етапи розвитку міжнародної греко-латинської медичної термінології;

- латинський алфавіт;
- правила читання та вимови голосних, приголосних, буквосполучень (латинських і грецьких);
- правила наголосу;
- принципи термінологічного словотворення;
- морфологічні ознаки змінних і незмінних частин мови;
- елементи синтаксису латинської мови, необхідні для формування навичок утворення та перекладу дво- і багатослівних термінологічних одиниць;
- базові латинські терміни (номенклатурні найменування) та їхні українські й англійські відповідники;

– принципи побудови й перекладу хімічних номенклатурних найменувань;

- словотворчі елементи, які містять інформацію про препарат;
- принципи утворення латинських назв вітамінів;
- базові терміни, які позначають поняття технології ліків;
- інтегровану (комбіновану) класифікацію лікарських форм;
- правила оформлення латинської частини рецепта;
- правила виписування рецептів на різні групи препаратів;
- правила перекладу діагнозів латинською мовою;

вміти:

– конструювати анатоמו-гістологічні, фармацевтичні та клінічні терміни;

– вільно оперувати латинськими (латинізованими грецькими, гібридними, запозиченими) загальномедичними й галузевими термінами, номенклатурними найменуваннями та мовленнєвими кліше у фаховому мовленні (усному та писемному), наприклад, при збиранні інформації про пацієнта й оцінюванні результатів лабораторних та інструментальних досліджень, веденні медичної документації, обробці державної, соціальної і медичної інформації;

– класифікувати препарати за словотворчими елементами, які несуть інформацію про препарат (джерело видобування, інгредієнти, хімічний склад, належність до певної фармакологічної або хімічної групи, терапевтичний ефект, анатоמו-фізіологічну дію);

- «зчитувати» інформацію про препарат за його назвою;

- знаходити назви препаратів-аналогів (дженериків), керуючись мовним оформленням;
- репродукувати й оформляти спеціальні писемні тексти — рецепти;
- виписувати латинською мовою рецепти (*sensu stricto*) на лікарські засоби в скороченій, згорнутій і розгорнутій формах (для таблеток, капсул, мазей);
- сприймати інформацію, яка передається рецептом;
- продукувати, читати й усвідомлювати зміст особливих функціональних текстів — діагнозів;
- читати та перекладати зі словником адаптовані тексти на медичну тематику, написані латинською мовою. Оскільки до змісту навчання латинської мови та медичної термінології включено лінгвокультурологічний компонент, студент повинен:
  - засвоїти латинські прислів'я, приказки, афоризми, літературні цитати, кліше й уміти вживати їх у мовленні;
  - володіти інформацією про походження деяких фразеологічних зворотів і вміти пояснювати їх зміст;
  - розуміти семантику античних образів-символів та їх використання в якості пропріального компонента медичних термінів.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» відводиться 90 години 3 кредити ЄКТС.

Зміст дисципліни структуровано в 3-х змістових розділах:

Змістовий розділ 1. Основи міжнародного термінотворення. Структура та будова анатомо-гістологічного терміна.

Змістовий розділ 2. Рецептатура. Основи фармацевтичної термінології.

Змістовий розділ 3. Клінічна термінологія.

Змістовий розділ 1. Основи міжнародного термінотворення. Структура та будова анатомо-гістологічного терміна.

Тема 1. Роль латинської мови у міжнародному термінотворенні. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос.

Тема 2. Поняття «науковий термін». Система латинського іменника. Словникова форма. Граматичні категорії. Неузгоджене означення.

Тема 3. Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Системне вивчення прикметників 1 групи.

Тема 4. Іменники I відміни в анатомічній термінології. Іменники I грецької відміни. Винятки щодо роду.

Тема 5. Іменники II відміни чоловічого і середнього роду в анатомічній термінології. Сталі вирази і суфікси у термінотворенні. Винятки щодо роду.

Тема 6. Іменники III відміни в анатомічній термінології. Визначення основи, типи, парадигми всіх родів. Типи відмінювання. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду.

Тема 7. Іменники жіночого та середнього роду III відміни у анатомічній термінології. Мішаний тип. Голосний тип. Винятки щодо роду.

Тема 8. Систематизація вивчення анатомічних термінів III латинської відміни. Особливості відмінювання іменників грецького походження.

Тема 9. Прикметники II групи у анатомічній термінології. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відміни. Конструювання анатомічних термінів з використанням прикметників II групи. Використання ступенів порівняння латинського прикметника в медичній термінології. Афіксація за допомогою грецьких префіксів та латинських префіксів в анатомічній термінології. Використання в анатомічній термінології дієприкметників теперішнього часу активного стану та дієприкметників минулого часу пасивного стану.

Тема 10. Вивчення іменників IV – V відміни у анатомічній термінології. Винятки. Сталі вирази. Винятки щодо роду. Узгодження прикметників I-II групи з іменниками I-V відміни. Використання латинського числівника в медичній термінології.

Тема 11. Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення анатомо-гістологічного терміна. Підсумковий контроль.

Змістовий розділ 2. Рецептатура. Основи фармацевтичної термінології.

Тема 12. Міжнародна латинськомовна номенклатура органічної хімії. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів та сполук: назви кислот, солей, оксидів, гідроксидів. Номенклатура органічної хімії: міжнародні назви етерів.

Тема 13. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект (анальгетики, антипіретики, спазмолітики). анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру. Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди і глікозиди. Тривіальні назви, що вказують на вітаміни і гормони.

Тема 14. Дієслово в рецептурі. Умовний спосіб в рецептурі. Граматична структура рецептурної фрази. Латинська номенклатура лікарських форм. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Латинська частина рецепта: виписування рецептів на тверді лікарські форми.

Тема 15. Латинська частина рецепта: виписування рецептів на м'які та рідкі лікарські форми.

Тема 16. Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення фармацевтичного терміна. Підсумковий контроль.

Змістовий модуль 3. Клінічна термінологія.

Тема 17. Міжнародна наукова терміносистема: клінічна підсистема. Словотворення за допомогою латинських префіксів. Однослівні клінічні терміни. Словотворення за допомогою грецьких префіксів і префіксів-числівників. Словотворення за допомогою терміноелементів, що визначають різні фізичні якості (колір, простір та інш.).

Тема 18. Назви функціональних розладів, патологічних процесів і станів.

Тема 19. Назви якісних та кількісних відхилень від норми в анатомо-гістологічних структурах і фізіологічних процесах. Утворення термінів назв запальних та хронічних процесів латинською та українською мовами.

Тема 20. Формування багатослівних термінів у клінічній терміносистемі. Міжнародний класифікатор хвороб. Переклад латинською мовою деяких діагнозів основних галузей медицини.

Тема 21. Утворення термінів назв клінічних досліджень і обстежень. Назви медичних інструментів і обладнання. Назви пошкоджень тканин і органів, спровокованих дією зовнішніх факторів. Назви хірургічних операцій та хірургічних прийомів.

Тема 22. Контроль рівня сформованої вербальної професійної компетентності. Підсумковий контроль.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	денна форма		
	усього	у тому числі	
		пр	срс
1	2	3	4
Змістовий розділ 1. Основи міжнародного термінотворення. Структура та будова анатоно-гістологічного терміна			
Тема 1. Роль латинської мови у міжнародному термінотворенні. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос.	5	3	2
Тема 2. Поняття «науковий термін». Система латинського іменника. Словникова форма. Граматичні категорії. Неузгоджене означення.	4	2	1
Тема 3. Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи.	4	2	2

Системне вивчення прикметників I групи.				
Тема 4. Іменники I відміни в анатомічній термінології. Іменники I грецької відміни. Винятки щодо роду.	4	2	2	
Тема 5. Іменники II відміни чоловічого і середнього роду в анатомічній термінології. Сталі вирази і суфікси у термінотворенні. Винятки щодо роду.	4	2	2	
Тема 6. Іменники III відміни в анатомічній термінології. Визначення основи, типи і парадигми всіх родів. Типи відмінювання. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду.	4	2	2	
Тема 7. Іменники жіночого та середнього роду III відміни у анатомічній термінології. Мішаний тип. Голосний тип. Винятки щодо роду.	4	2	2	
Тема 8. Систематизація вивчення анатомічних термінів III латинської відміни. Особливості відмінювання іменників грецького походження.	4	2	2	
Тема 9. Прикметники II групи у анатомічній термінології. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відміни. Конструювання анатомічних термінів з використанням прикметників II групи. Використання ступенів порівняння латинського прикметника в медичній термінології. Афіксація за допомогою грецьких префіксів та латинських префіксів в анатомічній термінології. Використання в анатомічній	4	3	2	

термінології дієприкметників теперішнього часу активного стану та дієприкметників минулого часу пасивного стану.				
Тема 10. Вивчення іменників IV – V відміни у анатомічній термінології. Винятки. Сталі вирази. Винятки щодо роду. Узгодження прикметників I-II групи з іменниками I-V відміни. Використання латинського числівника в медичній термінології.	4	2	2	
Тема 11. Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення анатомо-гістологічного терміна. Підсумковий контроль.	4	2	2	
Змістовий розділ 2. Рецептатура. Основи фармацевтичної термінології				
Тема 12. Міжнародна латинськомовна номенклатура органічної хімії. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів та сполук: назви кислот, солей, оксидів, гідроксидів. Номенклатура органічної хімії: міжнародні назви етерів.	4	2	2	
Тема 13. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект (анальгетики, антипіретики, спазмолітики), анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру. Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди, глікозиди. Тривіальні назви, що вказують на вітаміни і гормони.	4	2	2	
Тема 14. Дієслово в рецептурі. Умовний спосіб в рецептурі. Граматична структура рецептурної	4	3	1	

фрази. Латинська номенклатура лікарських форм. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Латинська частина рецепта: виписування рецептів на тверді лікарські форми.				
Тема 15. Латинська частина рецепта: виписування рецептів на м'які та рідкі лікарські форми.	4	2	2	
Тема 16. Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення фармацевтичного терміна. Підсумковий контроль.	4	2	2	
Змістовий розділ 3. Клінічна термінологія				
Тема 17. Міжнародна наукова терміносистема: клінічна підсистема. Словотворення за допомогою латинських префіксів. Однослівні клінічні терміни. Словотворення за допомогою грецьких префіксів і префіксів-числівників. Словотворення за допомогою терміноелементів, що визначають різні фізичні якості (колір, простір та інш.).	4	3	1	
Тема 18. Назви функціональних розладів, патологічних процесів і станів.	4	2	2	
Тема 19. Назви якісних та кількісних відхилень від норми в анатомо-гістологічних структурах і фізіологічних процесах. Утворення термінів назв запальних та хронічних процесів латинською та українською мовами.	4	2	2	
Тема 20. Формування багатослівних термінів у клінічній терміносистемі. Міжнародний класифікатор хвороб.	4	2	2	

Переклад латинською мовою деяких діагнозів основних галузей медицини.				
Тема 21. Утворення термінів назв клінічних досліджень і обстежень. Назви медичних інструментів і обладнання. Назви пошкоджень тканин і органів, спровокованих дією зовнішніх факторів. Назви хірургічних операцій та хірургічних прийомів.	4	2	2	
Тема 22. Контроль рівня сформованої вербальної професійної компетентності. Підсумковий контроль	5	2	3	
Усього годин	90	48	42	

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий розділ 1. Основи міжнародного термінотворення. Структура та будова анатомо-гістологічного терміна.	
1.	Роль латинської мови у міжнародному термінотворенні. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос.	3
2.	Поняття «науковий термін». Система латинського іменника. Словникова форма. Граматичні категорії. Неузгоджене означення.	2
3.	Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Системне вивчення прикметників I групи.	2
4.	Іменники I відміни в анатомічній термінології. Іменники I грецької відміни. Винятки щодо роду.	2
5.	Іменники II відміни чоловічого і середнього роду в анатомічній термінології. Сталі вирази і суфікси у термінотворенні. Винятки	2

	щодо роду.	
6.	Іменники III відміни в анатомічній термінології. Визначення основи, типи, парадигми всіх родів. Типи відмінювання. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду.	2
7.	Іменники жіночого та середнього роду III відміни у анатомічній термінології. Мішаний тип. Голосний тип. Винятки щодо роду.	2
8.	Систематизація вивчення анатомічних термінів III латинської відміни. Особливості відмінювання іменників грецького походження.	2
9.	Прикметники II групи у анатомічній термінології. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відміни. Конструювання анатомічних термінів з використанням прикметників II групи. Використання ступенів порівняння латинського прикметника в медичній термінології. Афіксація за допомогою грецьких префіксів та латинських префіксів в анатомічній термінології. Використання в анатомічній термінології діеприкметників теперішнього часу активного стану та діеприкметників минулого часу пасивного стану.	3
10.	Вивчення іменників IV – V відміни у анатомічній термінології. Винятки. Сталі вирази. Винятки щодо роду. Узгодження прикметників I-II групи з іменниками I-V відміни. Використання латинського числівника в медичній термінології.	2
11.	Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення анатоמו-гістологічного терміна. Підсумковий контроль.	2
	Змістовий розділ 2. Рецептатура. Основи фармацевтичної термінології.	
12.	Міжнародна латинськомовна номенклатура органічної хімії. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів та сполук: назви кислот, солей, оксидів, гідроксидів. Номенклатура органічної хімії: міжнародні назви етерів.	2
13.	Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект (анальгетики, антипіретики, спазмолітики), анатомічного, фізіологічного і фармакологічного	2

	характеру. Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди і глікозиди. Тривіальні назви, що вказують на вітаміни і гормони.	
14.	Дієслово в рецептурі. Умовний спосіб в рецептурі в рецептурі. Граматична структура рецептурної фрази. Латинська номенклатура лікарських форм. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Латинська частина рецепта: виписування рецептів на тверді лікарські форми.	3
15.	Латинська частина рецепта: виписування рецептів на м'які та рідкі лікарські форми.	2
16.	Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення фармацевтичного терміна. Підсумковий контроль.	2
	Змістовий розділ 3. Клінічна термінологія	
17.	Міжнародна наукова терміносистема: клінічна підсистема. Словотворення за допомогою латинських префіксів. Однослівні клінічні терміни. Словотворення за допомогою грецьких префіксів і префіксів-числівників. Словотворення за допомогою терміноелементів, що визначають різні фізичні якості (колір, простір та інш.).	3
18.	Назви функціональних розладів, патологічних процесів і станів.	2
19.	Назви якісних та кількісних відхилень від норми в анатомо-гістологічних структурах і фізіологічних процесах. Утворення термінів назв запальних та хронічних процесів латинською та українською мовами.	2
20.	Формування багатослівних термінів у клінічній терміносистемі. Міжнародний класифікатор хвороб. Переклад латинською мовою деяких діагнозів, основних галузей медицини.	2
21.	Утворення термінів назв клінічних досліджень і обстежень. Назви медичних інструментів і обладнання. Назви пошкоджень тканин і органів, спровокованих дією зовнішніх факторів. Назви хірургічних операцій та хірургічних прийомів.	2
22.	Контроль рівня сформованої вербальної професійної компетентності. Підсумковий контроль	2
Разом:		48

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий розділ 1. Основи міжнародного термінотворення. Структура та будова анатомо-гістологічного терміна.	
1.	Роль латинської мови у міжнародному термінотворенні. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос.	2
2.	Поняття «науковий термін». Система латинського іменника. Словникова форма. Граматичні категорії. Неузгоджене означення.	1
3.	Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Системне вивчення прикметників I групи.	2
4.	Іменники I відміни в анатомічній термінології. Іменники I грецької відміни. Винятки щодо роду.	2
5.	Іменники II відміни чоловічого і середнього роду в анатомічній термінології. Сталі вирази і суфікси у термінотворенні. Винятки щодо роду.	2
6.	Іменники III відміни в анатомічній термінології. Визначення основи, типи, парадигми всіх родів, типи відмінювання. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду.	2
7.	Іменники жіночого та середнього роду III відміни у анатомічній термінології. Мішаний тип. Голосний тип. Винятки щодо роду.	2
8.	Систематизація вивчення анатомічних термінів III латинської відміни. Особливості відмінювання іменників грецького походження.	2
9.	Прикметники II групи у анатомічній термінології. Сталі вирази. Узгодження з іменниками I, II, III відміни. Конструювання анатомічних термінів з використанням прикметників II групи. Використання ступенів порівняння латинського прикметника в медичній термінології. Афіксація за допомогою грецьких префіксів та латинських префіксів в анатомічній термінології. Використання в анатомічній термінології дієприкметників теперішнього часу активного стану та дієприкметників минулого часу пасивного стану.	2
10.	Вивчення іменників IV – V відміни у анатомічній термінології.	2

	Винятки. Сталі вирази. Винятки щодо роду. Узгодження прикметників I-II групи з іменниками I-V відміни. Використання латинського числівника в медичній термінології.	
11.	Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення анатоμο-гістологічного терміна. Підсумковий контроль.	2
	Змістовий розділ 2. Рецептатура. Основи фармацевтичної термінології.	
12.	Міжнародна латинськомовна номенклатура органічної хімії. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів та сполук: назви кислот, солей, оксидів, гідроксидів. Номенклатура органічної хімії: міжнародні назви етерів.	2
13.	Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів, які вказують на терапевтичний ефект (анальгетики, антипіретики, спазмолітики) анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру. Суфікси і фармацевтичні частотні відрізки, що вказують на алкалоїди і глікозиди. Тривіальні назви, що вказують на вітаміни і гормони.	2
14.	Дієслово в рецептурі. Умовний спосіб в рецептурі. Граматична структура рецептурної фрази. Латинська номенклатура лікарських форм. Скорочення в рецептах та читання скорочень. Латинська частина рецепта: виписування рецептів на тверді лікарські форми.	1
15.	Латинська частина рецепта: виписування рецептів на м'які та рідкі лікарські форми.	2
16.	Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення фармацевтичного терміна. Підсумковий контроль.	2
	Змістовий розділ 3. Клінічна термінологія	
17.	Міжнародна наукова терміносистема: клінічна підсистема. словотворення за допомогою латинських префіксів. Однослівні клінічні терміни. Словотворення за допомогою грецьких префіксів і префіксів-числівників. Словотворення за допомогою терміноелементів, що визначають різні фізичні якості (колір, простір та інш.).	1
18.	Назви функціональних розладів, патологічних процесів і станів.	2

19.	Назви якісних та кількісних відхилень від норми в анатомо-гістологічних структурах і фізіологічних процесах. Утворення термінів назв запальних та хронічних процесів латинською та українською мовами.	2
20.	Формування багатослівних термінів у клінічній терміносистемі. Міжнародний класифікатор хвороб. Переклад латинською мовою деяких діагнозів основних галузей медицини.	2
21.	Утворення термінів назв клінічних досліджень і обстежень. Назви медичних інструментів і обладнання. Назви пошкоджень тканин і органів, спровокованих дією зовнішніх факторів. Назви хірургічних операцій та хірургічних прийомів.	2
22.	Контроль рівня сформованої вербальної професійної компетентності. Підсумковий контроль.	3
Разом:		42

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Вивчення латинськомовних сталих професійних висловів та сентенцій; підготовка доповідей та виступів на засіданнях круглого столу, конференціях; публікація тез та статей.

8. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Опрацювання тем, що виносяться на самостійну роботу та виконання відповідних практичних завдань щодо кожної з тем, робота із робочим зошитом з дисципліни. Також частиною самостійної роботи студента є вивчення сталих медичних латинськомовних висловів та сентенцій, відповідного лексичного мінімуму та латинсько-грецьких дублетів.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1) методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративний; репродуктивний);

2) методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності (проблемного викладу; частково-пошуковий);

3) методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмінь.

Формами поточного контролю є: усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване), співбесіда; практична перевірка сформованих професійних умінь (проводиться за результатами виконання практичної роботи наприкінці заняття); тестовий контроль («відкриті» та «закриті» тестові завдання).

Поточний контроль є обов'язковим. Під час оцінювання засвоєння кожної теми з усіх дисциплін навчального плану за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною шкалою) з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання з дисципліни. Враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми. Викладач проводить опитування кожного студента у групі на кожному занятті і виставити оцінку в журналі обліку відвідувань та успішності студентів за традиційною шкалою («5», «4», «3», «2»).

При оцінюванні поточної навчальної діяльності студента 20% оцінки становить самостійна робота студента, яка враховує знання теми самостійного заняття і виконання роботи в зошиті.

Заключний (підсумковий) контроль із розділів проводиться наприкінці розділу у формі письмової контрольної роботи, яка включає тестові завдання, теоретичні питання та контроль практичних навичок.

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю, як усний, письмовий та тестовий, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається тестовому та письмовому контролю. При підсумковому контролі перевага надається письмовому або тестовому контролю.

10.1 Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмінь.

Залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях. Семестровий залік з дисциплін проводиться після закінчення її вивчення, до початку екзаменаційної сесії.

Екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни.

10.2 Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти.

Максимальна кількість балів за дисципліну складає 200 балів. Співвідношення між результатами оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового контролю знань – 60 % та 40 %.

Вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» закінчується заліком.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Залік студент отримує на останньому занятті з дисципліни за результатами поточного оцінювання. Цей вид підсумкового контролю не передбачає ніяких додаткових письмових робіт чи тестування на останньому занятті (підраховується середньо-арифметичне з оцінок за кожне заняття).

До заліку допускаються лише ті студенти, які не мають академічної заборгованості і їх середній бал за поточну навчальну діяльність із навчальної дисципліни становить не менше 3,00.

Результат навчання оцінюється за двобальною шкалою (зараховано/не зараховано) та багатобальною шкалою.

Середня оцінка за поточну діяльність конвертується у бали за 200-бальною шкалою, відповідно до таблиці перерахунку (табл. 1 та табл.2).

Таблиця 1.
Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.47	179	3.94	158	3.42	137
4.97	199	4.44	178	3.92	157	3.39	136
4.94	198	4.42	177	3.89	156	3.37	135
4.92	197	4.39	176	3.87	155	3.34	134
4.89	196	4.37	175	3.84	154	3.32	133
4.87	195	4.34	174	3.82	153	3.29	132
4.84	194	4.32	173	3.79	152	3.27	131
4.82	193	4.29	172	3.77	151	3.24	130
4.79	192	4.27	171	3.74	150	3.22	129
4.77	191	4.24	170	3.72	149	3.19	128
4.74	190	4.22	169	3.69	148	3.17	127
4.72	189	4.19	168	3.67	147	3.14	126
4.69	188	4.17	167	3.64	146	3.12	125
4.67	187	4.14	166	3.62	145	3.09	124
4.64	186	4.12	165	3.59	144	3.07	123
4.62	185	4.09	164	3.57	143	3.04	122
4.59	184	4.07	163	3.54	142	3.02	121
4.57	183	4.04	162	3.52	141	3	120
4.54	182	4.02	161	3.49	140	< 3	70-119 (повторне перескладання)
4.52	181	4.00	160	3.47	139		
4.49	180	3.97	159	3.44	138		

Таблиця 2.

Шкала переведення балів у національну систему

За національною системою	За 200-бальною шкалою
зараховано	від 120 до 200 балів
не зараховано	менше 119 балів

Із виділених 120 балів за поточну навчальну діяльність на оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів освіти, згідно з робочою навчальною програмою, виділяється додатково від 4 до 12 балів. Заохочувальні бали додаються до підсумкової оцінки з дисципліни в кінці її вивчення.

Оцінка з дисципліни, яка завершується диференційованим заліком визначається, як сума балів за поточну навчальну діяльність (не менше 72) та

балів за виконання індивідуальних тестових завдань на останньому занятті (не менше 50).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Таблиця 3.
Перерахунок середньої оцінки за поточну успішність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються екзаменом

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	4.29	103	3.58	86
4.96	119	4.25	102	3.54	85
4.92	118	4.21	101	3.50	84
4.87	117	4.17	100	3.46	83
4.83	116	4.12	99	3.42	82
4.79	115	4.08	98	3.37	81
4.75	114	4.04	97	3.33	80
4.71	113	4.00	96	3.29	79
4.67	112	3.96	95	3.25	78
4.62	111	3.92	94	3.21	77
4.58	110	3.87	93	3.17	76
4.54	109	3.83	92	3.12	75
4.50	108	3.79	91	3.08	74
4.46	107	3.75	90	3.04	73
4.42	106	3.71	89	3	72
4.37	105	3.67	88	Менше 3	Недостатньо
4.33	104	3.62	87		

Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється при контролі засвоєння відповідного розділу та при складанні іспиту.

Таблиця 4.

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» проводиться для студентів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни. Студенти, які одержали оцінки FX, F («2») не вносяться до списку студентів, що ранжуються. Студенти з оцінкою FX після перекладання автоматично отримують бал «Е».

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці 5:

Таблиця 5.

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 180 до 200 балів	5
Від 150 до 179 балів	4
Від 149 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Підручники, навчальні посібники.
2. Питання для підсумкового модульного контролю студентів.

Перелік запитань до ПМК

1. Граматичні категорії латинського іменника. Визначення відміни і роду. Рід за значенням. Словникова форма іменників. Основа іменників.
2. Іменники I відміни. Грецькі іменники I відміни. Неузгоджене означення. Приклади вживання в медичній термінології.
3. Будова медичного терміна. Терміноелементи. Латино-грецькі дублети I відміни. Вживання в медичній термінології.
4. Іменники II відміни чоловічого роду. Родові винятки. Латино-грецькі дублети іменників II відміни чоловічого роду. Вживання в медичній термінології.
5. Іменники II відміни середнього роду. Родові винятки. Суфікси іменників II відміни. Латино-грецькі дублети іменників середнього роду. Вживання в медичній термінології.
6. Іменники III відміни. Визначення основи. Відмінкові закінчення. Типи відмінювання. Словникова форма іменників III відміни.
7. Іменники III відміни чоловічого роду. Відмінювання. Родові винятки. Латиногрецькі дублети іменників III відміни чоловічого роду. Вживання в медичній термінології.
8. Іменники III відміни жіночого роду. Родові винятки. Суфікси. Латино-грецькі дублети іменників III відміни жіночого роду. Приклади. Вживання в медичній термінології.
9. Іменники III відміни середнього роду. Родові винятки. Суфікси іменників III відміни. Латино-грецькі дублети іменників III відміни середнього роду. Приклади. Вживання в медичній термінології.
10. Особливості іменників III відміни жіночого і середнього роду грецького походження. Приклади. Вживання в медичній термінології.
11. Прикметники I групи. Родові закінчення. Словникова форма. Узгодження з іменниками I – V відмін. Приклади вживання в медичній термінології.
12. Дієприкметники минулого часу пасивного стану (*Participium Perfecti passivi*). Утворення. Приклади вживання в медичній термінології.
13. Прикметники III відміни. Розподіл на групи за родовим закінченням. Узгодження з іменниками I – V відмін. Приклади вживання в медичній термінології.
14. Дієприкметники теперішнього часу активного стану (*Participium Praesentis activi*). Утворення. Приклади вживання в медичній термінології.
15. Дієслово. Визначення дієвідміни. Словникова форма. Утворення наказового способу (*Modus imperativus*). Приклади вживання дієслів в наказовій формі в рецептурі.
16. Умовний спосіб (*Modus conjunctivus*). Утворення теперішнього часу умовного способу. Вживання в рецептурі. Дієслово *fiō, fieri*.

17. Іменники IV відміни. Родові винятки. Латино-грецькі дублети іменників IV відміни. Вживання в фармацевтичній термінології.
18. Іменники V відміни. Вживання слова «species,eif». Приклади. Латино-грецькі дублети іменників V відміни. Ступені порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння. Вживання в медичних виразах.
19. Прийменники з Acc. та Abl. Рецептурні вирази.
20. Словотворення. Латино-грецькі префікси. Приклади вживання в медичній термінології.
21. Лікарська сировина. Лікарська речовина. Лікарський препарат. Лікарська форма. Пояснити на прикладах.
22. Систематичні та тривіальні назви лікарських препаратів. Товарні назви препаратів. Світова синонімія.
23. Особливості виписування рецептів на лікарські засоби з тривіальними назвами (таблетки, свічки).
24. Утворення назв вітамінів. Два способи утворення назв вітамінів. Утворення назв ферментів та ензимів. Утворення назв гормональних препаратів. Утворення назв сироваток, вакцин і анатоксинів.
25. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів. Назви кисневих і без кисневих кислот. Назви оксидів, пероксидів, гідроксидів, закисів. Назви вуглеводневих і кислотних радикалів.
26. Утворення назв солей безкисневих та кисневих кислот. Назви кислих та основних солей. Назви органічних солей калію і натрію.
27. Рецепт та його структура. Додаткові написи на рецептах.
28. Оформлення рецептів на рідкі лікарські форми. Пояснити на прикладах.
29. Оформлення рецептів на тверді лікарські форми. Пояснити на прикладах.
30. Оформлення рецептів на м'які лікарські форми. Пояснити на прикладах.
31. Лікарські форми. Скорочення в рецептах.
32. Міжнародна наукова терміносистема: клінічна підсистема. Словотворення за допомогою латинських префіксів.
33. Однослівні клінічні терміни. Словотворення за допомогою грецьких префіксів і префіксів-числівників.
34. Словотворення за допомогою терміноелементів, що визначають різні фізичні якості (колір, простір та інш.).

35. Назви функціональних розладів, патологічних процесів і станів. Назви якісних та кількісних відхилень від норми в анатоמו-гістологічних структурах і фізіологічних процесах.
36. Утворення термінів назв патологічних станів, запальних та хронічних процесів латинською та українською мовами.

37. Формування багатослівних термінів у клінічній терміносистемі. Клінічний діагноз як відображення категоріальних ознак комплексного наукового концепту.

38. Міжнародний класифікатор хвороб. Переклад латинською мовою деяких діагнозів основних галузей медицини.

39. Утворення термінів назв клінічних досліджень і обстежень. назви медичних інструментів і обладнання.

40. Назви пошкоджень тканин і органів, спровокованих дією зовнішніх факторів. Назви хірургічних операцій та хірургічних прийомів.

Перелік практичних навичок з дисципліни:

1. Вільне читання спеціального латинського тексту.

2. Навички роботи зі словником.

3. Коректне відображення на письмі звуків латинського алфавіту при написанні латинськомовних медичних термінів.

4. Транслітерація термінів грецького походження латинською мовою: коректне написання.

5. Вільне володіння лексичним матеріалом і вміння класифікувати слова за відмінами, з метою постановки орфографічно коректного використання парадигми.

6. Вільне конструювання анатоμο-гістологічних термінів на основі сформованої граматичної компетенції.

7. Практичне застосування правил побудови рецепта в перекладі і в розв'язанні рецептурних задач.

8. Автоматизм у написанні назв діючих речовин та препаратів, що містять спеціалізовану фармакологічну, терапевтичну, хімічну та іншу інформацію.

9. Набуття термінологічної компетентності майбутніми фахівцями для сприйняття та письмового відтворення термінів-комполітів греко-латинського походження у мовленнєвій діяльності фахівця.

10. Вільний переклад основних клінічних діагнозів головних медичних галузей – психологія, психіатрія, терапія, хірургія та інші.

11. Вільно оперувати латинськомовною термінологією, що використовується при збиранні інформації про пацієнта та оцінюванні результатів лабораторних та інструментальних досліджень, веденні медичної документації, обробці державної, соціальної та медичної інформації.

Перелік теоретичних питань для самостійної підготовки студентів за МК 1:

1. Латинський алфавіт.

2. Класифікація звуків. Правила вимови голосних.

3. Диграфи і дифтонги, які слугують для позначення голосних звуків.

4. Особливості вимови приголосних.

5. Правила вимови буквосполучень у словах латинського і грецького походження.
6. Уживання прописної літери в латинській субмові медицини.
7. Складоподіл. Правила довготи і короткості. Довгі і короткі суфікси.
8. Наголос. Особливості наголосу у словах грецького походження.
9. Загальні відомості про науковий термін. Диференціація понять «термін» і «номенклатурне найменування».
10. Морфологічні категорії іменників. Правило запису іменників у словник, у тому числі односкладових іменників III відміни. Правило визначення основи іменників.
11. Синтаксична конструкція «неузгоджене означення». Способи перекладу українською мовою.
12. Морфологічні категорії прикметників. Правило визначення основи прикметників, у тому числі, прикметників з одним родовим закінченням.
13. Прикметники з недостатніми ступенями порівняння в анатомічній номенклатурі. Особливості вживання прикметників *major,us* і *minor,us* в анатомічній номенклатурі.
14. Синтаксична конструкція «узгоджене означення». Правило перекладу українською мовою.
15. Структура кількаслівних термінів і номенклатурних найменувань з різними типами синтаксичного зв'язку.
16. Характеристика I відміни. Відмінкові закінчення. Винятки з правила про рід.
17. Іменники I грецької відміни.
18. Загальні відомості про прийменник. Найбільш уживані прийменники з *Acc.* і *Abl.* Уживання прийменників *in* і *sub*.
19. Характеристика II відміни. Відмінкові закінчення. Правило середнього роду. Винятки з правила про рід.
20. Субстантивіація.
21. Скорочення анатомічних назв - іменників I, II і III відмін, прийняті в *NA*.
22. Прикметники I групи. Дієприкметники минулого часу пасивного стану.
23. Характеристика іменників III відміни. Особливості словникової форми.
24. Характерні ознаки приголосного, голосного і мішаного типів іменників III відміни. Відмінкові закінчення кожного типу.
25. Закінчення іменників чоловічого роду III відміни в *Nom. sing.* і варіанти цих закінчень в *Gen. sing.* Найважливіші винятки з правила про рід. Граматична будова латинських назв м'язів за їхньою функцією. Моделі утворення і способи перекладу.

26. Закінчення іменників жіночого роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень в Gen. sing. Найважливіші винятки з правила про рід.
27. Закінчення іменників середнього роду III відміни в Nom. sing. і варіанти цих закінчень в Gen. sing. Винятки з правила про рід.
28. Особливості відмінювання грецьких іменників на “-sis” і латинських типу febris.
29. Особливості відмінювання іменників середнього роду III відміни на –ma (типу gramma, rtis n)
30. Особливості відмінювання іменника vas, vasis n.
31. Прикметники III відміни.
32. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.
33. Ступені порівняння прикметників.
34. Прикметники, які утворюють ступені порівняння від суплетивних основ.
35. Прикметники з неповними ступенями порівняння в медичній термінології.
36. Загальні відомості про латинський прислівник. Ступені порівняння прислівників.
37. Загальне поняття про латинський займенник.
38. Характеристика IV відміни іменників. Відмінкові закінчення. Винятки з правила про рід. Утворення іменників IV відміни від основи супіна.
39. Характеристика V відміни іменників. Відмінкові закінчення. Винятки з правила про рід.
40. Загальні відомості про словотвір. Латинські прийменники в ролі префіксів. Латинські префікси числівникового походження. Грецькі префікси. Грецькі префікси числівникового походження.
41. Поширені у фаховому мовленні медичного працівника загальні терміни, аббревіатури і сталі вирази.

Перелік практичних навичок необхідних для підготовки студентів за МК1:

1. Засвоїти латинський алфавіт. Правила вимови і читання голосних, приголосних, буквосполучень.
2. Читати латинською мовою.
3. Ставити наголос згідно з усталеними акцентологічними нормами.
4. Уживати велику літеру на письмі згідно з правилами, прийнятими в латинській мові для медичних цілей.
5. Записувати у словниковій формі змінні частини мови.
6. Визначати: - основу змінних частин мови; - морфологічні категорії змінних частин мови;
7. Утворювати латинською мовою термінологічні одиниці з різними типами синтаксичного зв'язку, у тому числі, з прийменниками per, inter, post, ante, super, supra, contra, ad, a (ab), e (ex), de, pro, sine, cum, in, sub.

8. Перекладати українською мовою терміни й номенклатурні найменування з різними типами синтаксичного зв'язку («безприйменникове керування», або «неузгоджене означення», «узгоджене означення», «прийменникове керування», «прикладка»).

9. Відмінювати: - іменники I—V відмін в усіх відмінках *singularis* і *pluralis*; - прикметники звичайного ступеня I і II груп, а також прикметники вищого і найвищого ступенів в усіх відмінках *singularis* і *pluralis*; - дво- і кількаслівні словосполучення;

10. Визначати спосіб утворення термінологічних одиниць і їх складових.

11. Засвоїти 420 лексико-фразеологічних одиниць на продуктивному рівні.

12. Використовувати латинські (латинізовані грецькі, гібридні, запозичені) галузеві терміни, номенклатурні найменування і клішовані форми у фаховому мовленні (усному й писемному).

Перелік теоретичних питань для самостійної підготовки студентів за МК 2:

1. Загальне поняття про латинське дієслово. Дієслово в рецептурі.

2. Загальне поняття про рецепт. Структура рецепта. Правила оформлення латинської частини рецепта. Прості та складні рецепти. Спеціальні позначення в рецепті. Виписування рецептів розгорнутим і згорнутим способом. Поняття про магістральні й офіційальні лікарські засоби. Поняття про способи призначення лікарських засобів та основні шляхи введення лікарських речовин в організм.

3. Основні правила, яких необхідно дотримуватися при виписуванні рецептів зі скороченнями. Поширені рецептурні скорочення.

4. Поняття «Хімічна номенклатура» і «Державна фармакопея». Латинські назви хімічних елементів. Правила утворення латинською мовою назв кислот, солей, оксидів, основ, складних ефірів. Способи перекладу українською мовою назв складних ефірів. Особливості утворення латинських назв натрієвих і калієвих солей з органічною основою.

5. Словотворчі елементи в назвах препаратів, які вказують на хімічний склад або шлях синтезу.

6. Словотворчі елементи, які містять інформацію терапевтичного й анатомофізіологічного характеру.

7. Словотворчі елементи в назвах препаратів, що вказують на наявність компонентів рослинного походження, належність до різних груп антибіотиків.

8. Правила утворення латинських назв вітамінів.

9. Латинська номенклатура лікарських форм.

10. Характеристика твердих лікарських форм. Тверді лікарські форми, які переважно виготовляються за кордоном. Правила виписування рецептів на тверді лікарські форми.

11. Характеристика м'яких лікарських форм. Правила виписування рецептів на м'які лікарські форми.
  12. Характеристика рідких лікарських форм. Правила виписування рецептів на рідкі лікарські форми.
  13. Поняття «клінічний термін». Структура клінічних термінів (однослівні і багатослівні терміни). Алгоритм утворення однослівних термінів-комполітів.
  14. Багатослівні клінічні терміни. Поняття «нозологічна одиниця».
  15. Загальне поняття про діагноз. Поширені скорочення, які використовуються при оформленні діагнозів.
  16. Кліше, які характеризують перебіг захворювання.
  17. Кліше, які характеризують тяжкість або ступінь захворювання.
  18. Прикметники і дієприкметники, уживані при формулюванні клінічних діагнозів.
  19. Грецькі дублетні позначення латинських іменників I-V відмін і прикметників I і II груп.
  20. Кінцеві терміноелементи I-III відмін.
  21. Терміноелементи-омофони.
  22. Суфікси, які вказують на хвороби запального і незапального характеру, висипи та пухлини.
  23. Професійні медичні вирази і клінічні ідіоми.
- Перелік практичних навичок необхідних для підготовки студентів за МКЗ:**
1. Виписувати рецепти на тверді, рідкі і м'які лікарські форми розгорнутим і згорнутим способом.
  2. Виписувати рецепти на тверді, рідкі і м'які лікарські форми з можливими рецептурними скороченнями.
  3. Сприймати інформацію, яка передається рецептом.
  4. Класифікувати препарати за словотворчими елементами, які несуть інформацію про препарат (джерело видобування, інгредієнти, хімічний склад, належність до певної фармакологічної або хімічної групи, терапевтичний ефект, анатоμο-фізіологічну дію etc.).
  5. Знаходити назви препаратів-аналогів (дженериків).
  6. «Зчитувати» інформацію про лікарський засіб за його назвою.
  7. Утворювати латинською мовою назви кислот, солей, оксидів, складних ефірів.
  8. Перекладати українською мовою кислот, солей, оксидів, складних ефірів.
  9. Перекладати терміни-комполіти українською мовою, виокремлювати терміноелементи, пояснювати їхнє значення.
  10. Засвоїти синонімічні, у тому числі аббревіатурні, назви деяких нозологічних форм.

11. Диференціювати терміоеlementи-омофони.
12. Продукувати (перекладати латинською мовою) і читати особливі функціональні тексти - діагнози.
13. При оформленні діагнозів латинською мовою використовувати поширені скорочення, прикметники, які характеризують перебіг захворювання, а також кліше, які характеризують тяжкість або ступінь захворювання.
14. Засвоїти 570 лексико-фразеологічних одиниць на продуктивному рівні.
15. Використовувати латинські (латинізовані грецькі, гібридні, запозичені) галузеві терміни, номенклатурні найменування і клішовані форми у фаховому мовленні (усному й писемному).

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю. , Кісельова О. Г. , Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.

II.

Додаткова:

1. Кісельова О. Г. , Лехніцька С. І. , Шпинта Г. М. Латинська мова і медична термінологія: практикум. – К. : Книга Плюс, 2016. – 376с.
2. Киселева Е. Г. , Бражук Ю. Б. , Лехницкая С. И. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии. – К. : Книга-плюс, 2013. – 320с.
3. Medical Latin terminology workbook: studyguide / Kiselova O. H. , Lekhnitska S. I., Shpynta G. M. –вид. 5-те , випр. та допов. – Kyiv: «Book-plus», 2019. – 128 р.
4. Lexicon terminologiae medicinalis (Русский / English) / Киселева Е. Г. , Николаенко О. И. – 4-те вид. , випр. та допов. – К. : «Book-plus», 2019. – 144 с.
5. Анатомія людини: національний підручник у 3 т. / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін [та ін.]. – вид. 4-те доопрацьоване. – Вінниця : Нова Книга, 2015. – Том 1. – 363 с.
6. Кісельова О. Г. , Поскрипко А. М. Основи фармацевтичної та клінічної термінології. – К. : Медицина, 2008. – 100с.
7. Кісельова О. Г. , Ніколаєнко О. І. Лексичний додаток з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія / Кісельова О. Г. , Ніколаєнко О. І. – К. : «Книга плюс», 2015. – 112 с.
8. Лехніцька С. І. Явище синонімії у фармацевтичній номенклатурі грецько-латинського походження: ономаціолого-дериваційний аспект) / С. І. Лехніцька //:дис. канд. філол. наук. – К. : Нова книга, 2016. – 260с.
9. Никула Т. Д. , Мойсеєнко В. О. Українсько-російсько-англійсько-латинський

- тлумачний словник. - Київ: Задруга, 2007. – 235 с.
10. Никула Т. Д. , Мойсеєнко В. О. Терапевтичний тлумачний словник: англійсько-український, українсько-англійський. – К. : Задруга, 2012. – 820с.
  11. Фармакологія. Підручник дія студентів медичних факультетів /Чекман І. С., Горчакова Н. О. , Казак Л. І. та ін. // Автор розділу «Рецептура» Кава Т. В. / вид. 2-ге - Вінниця : Нова Книга, 2013. – 792с.
  12. Черкасов В. Г. , Бобрик І. І. , Гумінський Ю. Й. , Ковальчук О. І. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти). – Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.
  13. László Répás Basics of medical terminology Latin and -Greekorigin. – Debrecen, 2013. – 114р.
  14. John H. Dirckx Greek and Latinin Medical terminology. – Washington, 2013. – 20 p.
  15. Chase Hassan Medical terminology. – Manchester, 2015. – 30p.
  16. Anthea Cayetano Medical terminology, documentation, casecards&handovers. – Flinders university, 2015 – 76p.

III. Довідкова:

1. Англо-Український ілюстрований медичний словник Дорланда. - У 2-х томах. – Львів : «НАУТІЛУС», 2002.
2. Вольфсон С. И. Латино-русский медицинский словарь. – М. : Медгиз, 1957. – 423с.
3. Дремова Н. Б. , Березникова Р. Е. Номенклатура лекарственных средств: особенности формирования и фармацевтическая информация. – Курск, 2002. – 152с.
4. Дворецкий И. Х. Латино-русский словарь. – М. : Рус. яз., 2000. – 846с.
5. Заболотний Д. І., Боєнко С. К., Тишко Ф. О., Кісельова О. Г. Медичний словник оториноларингологічних термінів: укр. - рос. -латин , рос. -укр. - латин., латин. - рос. -укр.– К. : Логос, 2011. – 382с.
6. Киричок Л. Т. , Фоміна Л. В. Російсько-українсько-латинський тлумачний словник назв лікарських засобів. – К. , 2004. – 180с.
7. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии латинско-украинско-русский. – К. : Госмедиздат УССР, 1948. – 442с.
8. Компендиум 2015 – Лекарственные препараты / Под ред. В. Н. Коваленко, А. П. Викторова. – К. : Морион, 2015. – 2298с.
9. Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. – К. : «Богдан», 2008. – 176с.
10. Латинский язык и основа медицинской терминологии: учебник для студентов мед. инст. / Под ред. М. Н. Чернявского. – Минск, 1999 – 360с.

11. Машковский М. Д. Лекарственные средства : В 2-х тт. – М. : Новая волна, 2006.–1216с.
12. Петровский Б. В. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. – М. : Советская энциклопедия, 1982-1983.
13. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К. : Книга-плюс, 2011. – 207 с.
14. Грейвс Р. Мифы Древней Греции. / Под ред. А. А. Тахо- Годио. – М. : «Прогресс»,1999.–300с.
15. Flaiser M. The structure of medical and pharmaceutical terminology in the Romanian language / Flaiser M. // Rev. Med. Chir. Soc. Med. Nat. – Jasi. – 1999.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

1. linguaeterna.com/vocabula/alph.php
2. <http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm> 3. http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
4. <http://www.omniglot.com/writing/latin.htm> 5. http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
6. <http://www.primetour.ua/.. /museum/Apteka-muzey>
7. http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360